

УДК 332

С. В. Куйбіда,
аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний університет "Львівська політехніка"

БЮДЖЕТНІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАСІБ СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ

S. Kuibida,
post-graduate student of the Department of Theoretical
and Applied Economics of National University "Lviv Polytechnica"

BUDGETARY TOOLS FOR STIMULATING INNOVATION DEVELOPMENT AS A MEANS OF STRUCTURAL ADJUSTMENT OF THE ECONOMY

Статтю присвячено дослідженню проблем та перспектив розвитку інноваційної діяльності в Україні та впливу на ці процеси державної структурної політики. Проаналізовано показники бюджетного фінансування інноваційної діяльності підприємств. Розглянуто чинні бюджетні інструменти стимулювання інноваційної діяльності в українській державі, оцінено їх ефективність та дієвість у контексті розвитку інноваційної моделі розвитку економіки України.

Визначено пріоритетні напрями використання бюджетних інструментів у процесі фінансування та стимулювання інноваційної діяльності.

The article is devoted to the research of problems and perspectives of development of innovation activity in Ukraine and the influence on these processes of state structural policy. The indicators of budget financing of innovation activity of enterprises are analyzed. Considered current budget tools for stimulating innovation in the Ukrainian state, estimated their efficiency and effectiveness in the context of the development of the innovative model of Ukraine's economic development.

The priority directions of using budget tools in the process of financing and stimulating innovation activity are determined.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, структурна політика, інноваційний потенціал.

Key words: innovations, innovation development, structural policy, innovation potential.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Прогнозний сценарій розвитку світу до 2035 року зроблений Національною розвідувальною радою США наскрізь пронизаний темою інновацій. Це вмотивовано тим, що висока інноваційна активність є одним із головних чинників досягнення високих темпів зростання економіки та її структурної модернізації. Причому стимулювання інноваційної діяльності стало головним напрямом економічної політики, який наразі розвивають уряди більшості держав світу, ставлячи собі за мету забезпечення високого рівня конкурентоспроможності своїх національних економік. Відбу-

вається перехід на інноваційний тип економічного розвитку, який базується на використанні інтелектуального, наукового, науково-технічного та інноваційного потенціалів.

У кінці першого десятиліття XXI століття у високорозвинених державах почав формуватися шостий технологічний уклад чи іншими словами розпочалася четверта промислова революція, яка невдовзі радикально змінить світ. Ми вступаємо в епоху нанотехнологій та клітинних технологій, низької енергоємності та матеріаломісткості виробництва, нових можливостей управління властивостями матеріалів та організмів. На жаль, у 1990-х роки розвиток п'ято-

го економічного укладу фактично пройшов повз українську державу, яка тоді могла застосувати інформаційно-комунікаційні технології у всіх галузях народного господарства, могла активно розвивати сфери інтелектуальних та творчих послуг: програмування, інженерію, промисловий дизайн, робототехніку, проектування електроніки [1], але не зробила цього. Наслідком стало скоочування до третього технологічного укладу і перетворенням у сировинний придаток до ЄС.

Щоб повернути втрачену нішу у світовій економіці, щоб стати конкурентоспроможними на міжнародному ринку, Україні сьогодні потрібно не тільки подбати про появу нових секторів економіки, але й швидкими темпами втілювати технологічні інновації у різні існуючі галузі економіки, тобто потрібно запроваджувати інноваційну модель економіки. Для цього необхідно скоординувати взаємодію уряду з науковими установами, вищими закладами освіти, підприємствами й організаціями. Першочерговою при цьому стає підтримка національних інноваційних структур, активної участі України у міжнародному науково-технічному співробітництві і широкому обміні науковими результатами та новими технологіями.

Успішне вирішення цих стратегічних проблем, які стоять перед державою, значною мірою залежить від фінансування інноваційної діяльності як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, а значить важливу роль у цьому процесі повинні відіграти ефективні заходи бюджетного регулювання. Саме вони найбільше мають сприяти побудові інноваційної моделі розвитку економіки в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Над проблематикою фінансового стимулювання інноваційної діяльності працюють чимало науковців. Зокрема у працях А. Гальчинського, В. Гейця, М. Денисенка, М. Дибі, А. Дуки, М. Козоріз, М. Крупки, О. Колодізева, Т. Крушельницької, А. Кузнецової, Т. Майорової, С. Онишко, Ж. Поплавської, А. Пересади, Б. Пшика, Н. Прокопенко, А. Сухорукова, Л. Федулової, Д. Черваньова, Н. Чухрай, З. Юринець, А. Шевченко та інших, охарактеризовано сучасний стан і можливості ефективного використання інноваційного потенціалу промисловості, розкрито інституційні засади формування інноваційної моделі розвитку, визначено напрями державної політики підтримки розвитку інноваційних кластерів тощо.

Незважаючи на вагомість доробку згаданих учених, потребують вирішення наукові питання щодо теоретичного обґрунтування пріоритетних напрямків використання бюджетних інструментів у процесі фінансування та стимулювання інноваційної діяльності.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження особливостей стимулювання інноваційного розвитку з допомогою широкого кола бюджетних інструментів, що допоможе здійснити структурну перебудову економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Серед основних тенденцій розвитку світової економіки у ХХІ столітті виділяють зростаючу роль науково-технічного прогресу у забезпеченні конкурентоспроможності національних економік. Використання досягнень передових науково-технологічних розробок стимулює виробництво нової наукоємної високотехнологічної продукції та надає імпульс структурним зрушенням в економіці. В користь такого висновку, а значить і обрання стратегічного напрямку розвитку економіки, в якому основна роль належатиме інноваціям, говорять успіхи високорозвинених держав світу, що першими впроваджували інноваційні моделі розвитку.

Україна сьогодні також належить до держав, які декларують важливість інновацій для вирішення своїх нагальних соціально-економічних проблем. Водночас структурно-технологічні зрушення, що відбулися в роки відновленої незалежності, значною мірою мають стихійний характер, а основні механізми зростання продовжують концентруватися в групі галузей, чия конкурентоспроможність в основному залежить від використання екстенсивних факторів виробництва і потребує відносно невисокого рівня інноваційної активності, ґрунтуючись на експорті сировинних товарів і продукції нижчих виробничих переділів, що обумовлює низьку конкурентоспроможність економіки, нееквівалентний обмін та значне відставання держави в соціально-економічному розвитку [2].

Аналіз інноваційної активності в Україні свідчить про мізерну частку підприємств які займаються інноваційною діяльністю та впроваджують новітні технології. На кінець 2015 року в Україні налічувалось 1973 тис. суб'єктів малого і середнього підприємництва (у 2014 1932 тис.), з яких 1,63 млн фізичних осіб-підприємців і 343 тис. юридичних осіб-підприємців. У 2010—

Таблиця 1. Кількість підприємств в Україні, що займалися інноваційною діяльністю у 2005—2015 роках

Рік	Кількість підприємств
2005	1510
2010	1303
2011	1255
2012	1208
2013	1143
2014	999
2015	978

Джерело: [3].

2015 роки, спостерігається чітка тенденція до зменшення кількості підприємств, що займалися інноваційною діяльністю (табл. 1.) У 2015 році їхня кількість досягла найменшого показника за роки відновленої незалежності (978, що становить 0,04% із загальної кількості підприємств). Серед них 44,3% відносилися до державного сектору економіки, 40,3% — до підприємницького та 15,4% — вищої освіти.

Окрім того, доцільно окремо проаналізувати показники використання інноваційних продуктів на промислових підприємствах. Оскільки саме промисловість як один із сегментів структури національної економіки має найбільший рівень структуроутворюючих елементів. Окрім того, промисловість здійснює визначальний вплив на функціонування усіх складових національної економіки.

Незважаючи на те, що вітчизняна промисловість має вагомий інноваційний потенціал, здатний забезпечити структурну трансформацію національної економіки та високий рівень науково-технологічного розвитку держави загалом в Україні досі переважаючими джерелами, зростання у промисловості були резерви виробничих потужностей, не задіяні протягом кризового періоду, і сприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура. Збереження існуючої моделі розвитку промислового сектору України з орієнтацією на низькотехнологічні вироб-

ництва та експорт призведе (і уже призвела) до зниження конкурентних позицій національної економіки й подальшого нарощування технологічного відставання від розвинених держав [4].

За даними Державної служби статистики з усіх промислових підприємств у 2015 році інноваційною діяльністю займалися лише 824, з них 723 упроваджували інновації, 414 — інноваційні види продукції, 400 — нові процеси, 570 реалізовували інноваційну продукцію, що заново впроваджена або зазнала суттєвих технологічних змін протягом останніх трьох років. На жаль, їх частка у загальному обсязі за 2010—2015 роки не перевищувала 16% (табл. 2).

У 2015 році у розрізі видів економічної діяльності інновації впроваджувалися у виробництві основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (47,5%), автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (38,2%), комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (37,5%), інших транспортних засобів (36,1%), коксу та продуктів нафтопереробки (28,6%), електричного устаткування (28,2%) [5].

Щодо видів економічної діяльності, за 2012—2014 роки найвища частка інноваційних підприємств була на підприємствах переробної промисловості (20,3%), з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (18,6%), а також інформації та телекомунікацій (16,3%). При цьому вища за середню по державі частка підприємств із технологічними інноваціями була серед підприємств переробної промисловості, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (по 15,6%), а також підприємств інформації та телекомунікацій (10,6%); з нетехнологічними інноваціями — серед підприємств переробної промисловості, інформації та телекомунікацій (по 11,1%), оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами (9,1%).

Таблиця 2. Аналіз впровадження інновацій на промислових підприємствах у 2000—2015 роках

Роки	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	У т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	З них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	9,4
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	2188	554	3403	942	3,3
2013	13,6	1576	502	3138	809	3,3
2014	12,1	1743	447	3661	1314	2,5
2015	15,2	1217	458	3136	966	1,4

Джерело: [3].

Таблиця 3. Причини, що перешкоджали здійсненню інновацій впродовж 2012–2014 роках, %

Відсутність коштів у межах підприємства	11,4
Відсутність кредитів або прямих інвестицій	6,1
Труднощі в отриманні державної допомоги або субсидій для інновацій	5,8
Занадто велика конкуренція на ринку	4,3
Невизначений попит на інноваційні ідеї	2,1
Відсутність партнерів по співпраці	1,9
Відсутність кваліфікованих працівників у рамках підприємства	1,7

Джерело: [6].

Незважаючи на декларування запровадження інноваційної моделі розвитку, і надалі спостерігається домінування частки інноваційних підприємств в переробній промисловості (за 2015 рік рівень зношеності їх основних засобів становив 75,8%), в той час як згортається впровадження нових видів техніки та впровадження нових технологічних процесів у інших галузях.

Низькі показники інноваційної активності підприємств в Україні пояснюються рядом ризиків, які суттєво впливають на їх рішення розвивати інноваційні проекти (табл. 3).

Варто зауважити, що найбільша частка належить причинам, що пов'язані із фінансуванням інноваційної діяльності. Отже, можна стверджувати, що успішність реалізації інноваційної моделі розвитку залежить насамперед від застосування фінансових інструментів стимулювання науково-технічного прогресу.

Згідно з чинним законодавством, передбачено, що джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є [7]:

- кошти Державного бюджету України;
- кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим;
- власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;
- власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб;
- інші джерела, не заборонені законодавством України.

Бюджетне регулювання з метою фінансової підтримки суб'єктів інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів за рахунок Державного бюджету України та місцевих бюджетів (у межах коштів, передбачених відповідними бюджетами) згідно ст. 17 Закону України "Про інноваційну діяльність" може передбачати [7]:

— повне безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів;

— часткове (до 50%) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

— повну чи часткову компенсацію (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

— надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

Таблиця 4. Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності в Україні за 2005–2015 роки

Роки	Сума витрат, млн грн.	Власних	Державного бюджету	Місцевого бюджету	Вітчизняних інвесторів	Іноземних інвесторів	Кредитів	Інші джерела
2005	5 751,6	5 045,4	28,1	14,9	79,6	157,9	409,7	16,0
2010	8 045,5	4 775,2	87	5,7	31,0	2 411,4	626,1	109,0
2011	14 333,9	7 585,6	149,2	12,3	45,4	56,9	5 489,5	995,2
2012	11 480,6	7 335,9	224,3	17,6	154,5	994,8	2 407,8	345,8
2013	9 562,6	6 973,4	24,7	157,7	123,7	1 253,2	630,2	399,8
2014	7 695,9	6 540,3	344,1	5,7	8,2	138,7	561,1	97,8
2015	14 263,4	13 427,0	581,7	8,1	4,2	128,7	113,7	-

Джерело: [3].

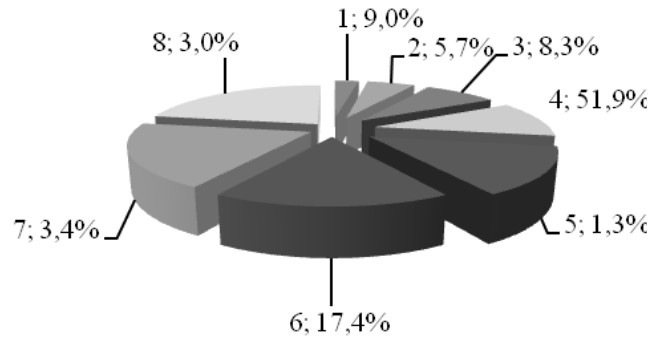

Рис. 1. Розподіл витрат на здійснення інноваційної діяльності за стратегічними пріоритетами 2015 р.

Джерело: [9].

— майнове страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків.

Аналізуючи тенденції фінансування інноваційної діяльності в Україні, очевидно, що упродовж 2005—2015 років це фінансування характеризується суттєвими коливаннями за обсягами та повністю залежать від циклічності економічного розвитку. Ключову роль у структурі джерел коштів займали власні ресурси інноваційно активних підприємств (табл. 4). Так, у 2015 році обсяг фінансування інноваційної діяльності власними коштами різко збільшується до 13427,0 млн грн. (94% від загальної суми витрат), однак якщо взяти цей показник з розрахунку на одне підприємство, то суми не відповідають потребам. Причому державні кошти складають лише 4,1 % від загальної суми. Можна стверджувати, що держава відіграє мізерну роль в підтримці інноваційної діяльності підприємств.

Кошти державного бюджету у 2015 році отримало лише 11 підприємств, місцевих бюджетів — 15, кошти вітчизняних інвесторів отримали 9 підприємств, іноземних — 6; кредитами скористалося 11 підприємств, обсяг яких зменшився порівняно з 2014 роком на 447,4 млн грн. [3].

Варто зауважити, що в Україні кошти державного бюджету здебільшого спрямовуються на фінансування стратегічних напрямів розвитку, визначених у Концепції розвитку національної інноваційної системи [8]:

— освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії (1);

— освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- й суднобудування, озброєння та військової техніки (2);

— освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій (3);

— технологічне оновлення й розвиток агропромислового комплексу (4);

— упровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики (5);

— широке застосування технологій більшого чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища (6);

— розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки (7).

— інше (8)

Аналіз їх бюджетного фінансування (рис. 1) свідчить, що у 2015 р. найбільша частка бюджетних коштів, як і в попередніх роках, припадає на стратегічний пріоритет "Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу", що становить 51,9% або 97325,08 тис. грн. Найменше профінансовано у 2015 році стратегічний пріоритет "Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики" (2407,40 тис. грн. або 1,3%) [9].

Однак структура валової доданої вартості свідчить про зменшення внеску сільського господарства в порівнянні з 2010 р. майже на 2%. Це ще раз підтверджує низьку ефективність запровадження інноваційних змін.

Звертаємо увагу, що показники фінансування інновацій в Україні відрізняються від аналогічних світових значень. Так, Південна Корея спрямує на наукові дослідження близько 58 млрд дол. США, Японія — 143 млрд дол. США, Китай — 226 млрд дол. США, США — 497 млрд дол., Україна — 0,6 млрд дол. США [10].

Для оцінки рівня інноваційності найкраще порівнювати показник питомої ваги витрат на

інноваційні розробки у ВВП держави. Згідно зі звітом ОЕСР щодо науки і технологій у частці ВВП України в 2000—2015 роках, очевидною є тенденція до зменшення важливості витрат на інноваційні розробки. Якщо у 2000 році частка у ВВП становила 1,2%, то у 2014 році вона стала майже вдвічі меншою — 0,66%, у 2015 році зменшилась до 0,62 %, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету — 0,21 %.

Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії — 3,17%, Швеції — 3,16%, Данії — 3,05%, Австрії — 2,99%, Німеччині — 2,87%, Бельгії — 2,46%, Словенії — 2,39%, Франції — 2,26%; меншою — у Чорногорії, Румунії, Кіпрі, Латвії та Сербії (від 0,36% до ,77%) [10].

З-поміж бюджетних інструментів, які можна використовувати власне у процесі фінансування та стимулювання інноваційної діяльності в Україні доцільно виділити такі: бюджетні інвестиції; бюджетні кредити; державні гарантії; державні субсидії.

Серед усіх бюджетних інструментів найбільшою популярністю у застосуванні користуються державні субсидії. Здебільшого їх використовують у контексті функціонування окремих об'єктів інноваційної інфраструктури (технологічних, наукових та індустріальних парків) як складової національної інноваційної системи України.

Відповідно до Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" для реалізації проектів технологічних парків щорічно в Державному бюджеті України за бюджетною програмою підтримки діяльності технологічних парків визначаються кошти, що спрямовуються на [11]:

— повне або часткове (до 50 %) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) проектів технологічних парків;

— повну або часткову компенсацію відсотків, сплачених виконавцями проектів технологічних парків комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів технологічних парків.

На сьогодні в Україні нараховується 16 технопарків, із яких дійсно працюють 8, але разом з тим за 2015 рік у них виконано 116 інноваційних проектів, реалізовано інноваційної продукції на 12,3 млрд грн. (у т.ч. 1,7 млрд грн. — експорт), створено 3551 нових робочих місць.

Незважаючи на щорічне збільшення проектів, які здійснюються у технологічних парках та мають змогу користуватися передбаченими пільгами від наданих державних гарантій, назвати ефективним у застосуванні ці інструмен-

ти для стимулювання інноваційної діяльності в технологічних парках не можна. Фінансування проектів за допомогою бюджетних інструментів складало 0,48 млрд грн., у 2015 році що становить 0,003 % від загальної суми витрат.

У світовій практиці не має чіткого розмежування між визначенням технологічного та наукового парків. Водночас в Україні ухвалено спеціальний закон, що дає визначення усім науковим паркам та регулює процедуру їх створення, особливості діяльності, органи управління, визначає їх державну підтримку.

Щоб використовувати державні субсидії для стимулювання інноваційної діяльності в наукових парках потрібно звернути увагу на особливості цього виду інноваційної інфраструктури:

— по-перше, проекти наукового парку, реалізація яких потребує державної підтримки, обов'язково підлягають державній реєстрації Кабінетом Міністрів України;

— по-друге, Законом України "Про наукові парки" встановлені обмеження, відповідно до яких вищий навчальний заклад або наукова установа можуть бути засновниками лише одного наукового парку;

— по-третє, майнові права на технології та об'єкти права інтелектуальної власності, створені під час виконання проектів наукового парку, є власністю наукового парку або його партнерів, окрім випадків коли це стосується сфери національної безпеки й оборони держави або визнані такими, що мають використовуватися в публічних інтересах.

Усі ці особливості створюють обмеження в діяльності наукових парків та вищих навчальних закладах чи наукових установах, що можуть бути їх засновниками.

Оскільки в Україні фактично функціонує невелика кількість наукових парків і їх вклад у економіку мізерний, то говорити про значну ефективність застосування бюджетних інструментів фінансового регулювання інноваційної діяльності у їх межах не можна.

При цьому варто зазначити, що основною проблемою технологічних та наукових парків є недостатнє фінансування. Це в майбутньому призведе до неможливості ВНЗ утримувати інноваційну інфраструктуру, відсутність заохочення суб'єктів підприємницької діяльності до інвестування в прикладні наукові дослідження та розробки, а також до модернізації та технологічного оновлення підприємств.

І це при тому, що найбільше використовуються бюджетні інструменти для підтримки створення і функціонування індустріальних парків в Україні. Відповідно до Закону Украї-

ни "Про індустріальні парки" передбачається [12]:

— спрямування коштів Державного фонду регіонального розвитку на фінансування проєктів створення інфраструктури індустріальних парків за умови співфінансування з місцевих бюджетів на рівні 10 % від їх кошторисної вартості;

— звільнення від дольової участі у розвитку місцевої інфраструктури у разі будівництва суб'єктами індустріального парку об'єктів у межах відповідних індустріальних парків;

— встановлення державними органами й органами місцевого самоврядування мінімальних орендних ставок за оренду земель державної та комунальної власності.

Варто зазначити, що індустріальні парки є одним з дієвих механізмів не тільки здійснення структурних зрушень в економіці а й зміцнення спроможності об'єднаних територіальних громад. Створенні індустріальні парки забезпечують територіальні громади інструментами розвитку і збільшують добробут мешканців через вивільнення підприємницької ініціативи, залучення інвестицій, створення робочих місць, розвиток виробництва та наповнення бюджетів.

Застосування державних субсидій для стимулювання інноваційної діяльності в багатьох випадках підтверджує свою ефективність, у той час як інші інструменти бюджетного регулювання не настільки популярні у використанні.

Наприклад, одним із ключових завдань державної політики фінансування інновацій є використання бюджетних інвестицій. Однак зазначений напрям, залишається на рівні декларування намірів. Підтвердженням того, наприклад є низька частка бюджетного фінансування капітальних інвестицій. Починаючи із 2011 р. відбувається різке їх зниження: у 2013 році до 2,2%, а у 2014 р. лише 0,7%, у 2015 році ця частка становить 2,5%.

Щодо державних гарантій, то їх слід розглядати предметно в кожному окремому випадку інвестування (гарантії недискримінації, компенсації збитків, стабільності незалежного вирішення спорів), оскільки за останнє десятиліття прослідковується непослідовність держави у цьому питанні. Яскравим прикладом цього слугувало скасування закріплених у низці законів державних гарантій, які надавалися суб'єктам, що здійснювали підприємницьку діяльність у спеціальних економічних зонах.

Отже, враховуючи сучасний економічний стан держави, фінансування інноваційної діяльності в Україні однозначно має ґрунтува-

тися на активнішій участі держави як у контексті прямого фінансування, так і дій у ролі гаранта чи потенційного страхувальника.

ВИСНОВОК

Отже, бюджетне фінансування інноваційної діяльності, сьогодні не є визначальним і не може суттєво впливати на зміцнення конкурентоспроможності національної економіки та зростання добробуту громадян. Для досягнення цієї мети бюджетне регулювання повинно полягати у збалансованому та узгодженому впливі бюджетних інструментів на інноваційні процеси і мати суттєвий характер.

Якщо обсяги бюджетних коштів не можна радикально збільшити, то варто для того, щоб їх не розпорошувати, здійснити скорочення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, передбачених відповідним законом з одночасним акцентом на розвиток лише тих, які мають конкурентні переваги.

Потрібно також оптимізувати бюджетне фінансування фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, запровадивши принципи грантового фінансування тимчасових творчих колективів науковців. При цьому треба подбати про включення наукових та освітніх інституцій світовий науково-освітній простір.

При подальшому реформуванні вищої освіти, формуванні державних замовлень для ВНЗ необхідно передбачати потреби в фахівцях для реальної економіки та створити умови для утримання в Україні висококваліфікованих кадрів.

Необхідно налагодити тісну взаємодію між державою, бізнесом та елементами інноваційної інфраструктури, кінцевою ціллю якої має стати залучення додаткових джерел фінансування інноваційної діяльності та інтеграція освітньо-наукової сфери і реального інноваційно орієнтованого виробництва.

Література:

1. Жмеренецький О. Глобальные экономические тренды и Украина без будущего [Електронний ресурс] / Олексій Жмеринецький // Економічна правда. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2017/07/17/627005/>
2. Качула С. В. Бюджетне регулювання інноваційного розвитку та його особливості у сучасних умовах [Електронний ресурс] / С.В. Качула, О.В. Гриценко / Ефективна економіка. — 2/2016. — Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=4795>

3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Дмитрів В.І. Діагностика потенціалу інноваційного розвитку промисловості України / І.В. Дмитрів // Інноваційна економіка. — №4. — 2014. — С. 94—101.

5. Білоконь О.І. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2015 році / О.І. Білоконь // 28.04.2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Білоконь О.І. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2012—2014 років (за міжнародною методологією) / О.І. Білоконь // 04.11.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Про інноваційну діяльність від 04.07.2002 р. № 40-ІУ (зі змінами і доповненнями): Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

8. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи від 17.06.2009 № 680-р: розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>

9. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік. Аналітична доповідь / Міністерство освіти і науки України, Український інститут науково-технічної і економічної інформації. — К., 2016. — 199 с.

10. Фінансування наукових досліджень в Україні та світі 16.08.2016. Аналітична доповідь // Економічний дискусійний клуб [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/finansuvannya-naukovyh-doslidzhen-v-ukrayini-ta-sviti>

11. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків від 16 липня 1999 р. № 991-ХІV: Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-14>

12. Про індустриальні парки: закон України від 21 червня 2012 р. № 5018-VI: Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>

References:

1. Zhmerenec'kij, O. (2017), "Global economic trends and Ukraine without a future", *Ekonomichna pravda*, available at: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2017/07/17/627005/> (Accessed 30 Aug 2017).

2. Kachula, S.V. (2016), "Budget regulation of innovation development and its features in modern conditions", *Efektivna ekonomika*, vol. 2, available at: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektivna-ekonomika&s=ua&z=4795> (Accessed 30 Aug 2017).

3. State Statistics Service of Ukraine (2017), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 30 Aug 2017).

4. Dmytriv, V.I. (2014), "Diagnostics of the potential of innovation development of Ukrainian industry", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 4, pp. 94—101.

5. Bilokon', O.I. (2016), "Innovative activity of industrial enterprises in 2015", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 30 Aug 2017).

6. Bilokon', O.I. (2015), "Investigation of innovation activity in the Ukrainian economy for the period of 2012—2014 (according to international methodology)", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 30 Aug 2017).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On Innovation Activity", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 30 Aug 2017).

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2009), Resolution "On Approval of the Concept for the Development of the National Innovation System", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80> (Accessed 30 Aug 2017).

9. Ukrains'kyj instytut naukovo-tekhnichnoi i ekonomichnoi informatsii (2016), Stan rozvytku nauky i tekhniki, rezul'taty naukovo, naukovo-tekhnichnoi, innovatsijnoi diial'nosti, transferu tekhnolohij za 2015 rik [The state of science and technology development, the results of scientific, scientific and technical, innovation, technology transfer for 2015], *Ukrains'kyj instytut naukovo-tekhnichnoi i ekonomichnoi informatsii*, Kyiv, Ukraine.

10. Economic Discussion Club (2016), "Financing scientific research in Ukraine and in the world. Analytical Report", available at: <http://edclub.com.ua/analitika/finansuvannya-naukovyh-doslidzhen-v-ukrayini-ta-sviti> (Accessed 30 Aug 2017).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Special Regime of Investment and Innovation Activity of Technological Parks", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/991-14> (Accessed 30 Aug 2017).

12. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On Industrial Parks", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5018-17> (Accessed 30 Aug 2017).

Стаття надійшла до редакції 31.08.2017 р.